

TAK JDEME! CO NEJVYŠ!

Jsmo zemi s mimořádně vysokým počtem rozhledů. Budujeme atrakce, které sahají nad koruny stromů. Platíme za to, že si na ně můžeme vylézt. Hory kolabují pod náporom turistů. Opojení výškami dosahuje vrcholu.

Vylézt co nejvyšší. To je to, oč běží. Nikdy nevyšlo tolik lidí do hor s cílem sdílet nějakou horu, případně se vyfotit na místě, z něhož je patrné, že je vysoká. „Když stoupáme, je to něco jako očistný proces.“ říká Vladislav Sembrala, předchůdce Klubu přátel rozhledů. „Jdeme, cestou necháváme starosti za sebou a nakonec, když se rozhlížíme po krajině a kocháme se, uvědomíme si, že jsme starosti nechali doma, daleko za námi.“

V Česku stojí přes čtyři stovky rozhledů. Jsou různé, od krásných starých kamenných staveb přes moderní objekty až po obřadící konstrukce z levého dřeva, které spíš připomínají kýmácející se myšičkové pusky.

Oblíbě Čechů stávek kadekci cokoliv, z čeho je vrchol do okolí, ovědí i postmoderní dopravní prostředky. Apejme na stavětelé nových rozhledů, aby se vyrovnali umišní rozhledům na prosto nevyhovujících místech – v údolí, pod vrcholem kopce, který krní rozhledu, nebo v místě, kde je ze země stejný výhled jako z rozhledu.“

Čiast Copak by někdo stavěl rozhledu v místě, odkud není výhled.“

Ano. Máme totiž za sebou období rozhledového opojení. Někdo vyhlídku chtěla mít snad každá obec. A když se nějaká někde objevila, hned se k ní plnili lidé. I když z ní třeba bylo vidět jen do lesa nebo na prostý stráž.

„Tenhle trend začal po roce 2000, kdy obce mohly čerpat peníze z evropských fondů,“ vysvětluje Vladislav Sembrala. „Čiasty si to vyžádaly, a proto že většina měla přístup ke dřevu a nějaký ten šopeček, nastal boom větických pusok. Za dinnat peníze jich byly postaveny spousty, většinou z levého, neobdřebeného dřeva. Nepočítalo se s tím, že si budou žádat udržbu. Těžké teď mnozí chátrají a padají.“

Počátky okouzlení vyhledem do krajiny můžeme datovat už do devatenáctého století, kdy spoustu rozhledů stavěly české národné okraňovací spolky. Někde tedy o rze český kromén, Němci si na rozhledy potrpěli stejně. Často šlo o zajímavé stavby spojené s restauracemi či stánky a občerstvením.

Ano, byly to hezké časy, kdy si o víkend rodinná vyzrazila na výlet, musela si trochu nakoupit, aby došla na nějaký vršek, a tam zakončila den příjemným posezením. Dneska by pamětníci té doby zřídli, jakou podobu nabrala touha rozkviáť výhled.

AŽ DO OBLAK
Beskydský vrchol Pustevny. Rodní diera okolo půli miliónu lidí. Je to místo o každém víkendě, svátku, o prázdninách demně. Doprava kolabuje. Parkoviště je přeplněné od rána a od ně se vine dlouhá řada vozů. Mladí a kočárky, rodiny s bulajícím dítětem, ženy obléčené jako do kavárny, sportovci i vysoko-horským vybavením, lidi vyhlídku s trojnokými koly. A psi. Spousty psů. Čiastými počítaje a sibiřskými husky konce.

Několik set tisíc návštěvníků míří každý rok dle, směrem k obrovské stávě dosahující nad koruny stromů, která byla nedoklad odině zprovozněna v roce 2019. Vstupné na atrakci je pro dospělého přes tři stovky. Její součástí je vyznamy skleněný mostek, na němž máte pocit, že ve vzduchu. Takže podstatě cestujete jasně – vylézt se právě tam.

Vypadá to nematně efektně, jako byste stáli ve vzduchoprádnu, nad nekonečnými lesy. Tedy poklad si trpělivě vysvitje fronta

NA LYSOU HURU SE CHODILO NA CELODENNÍ VÝLET. TEĎ JE NA VRCHOLU NĚKOLIK CHAT, DÁ SE TAM HRÁT BOWLING.

na to dřívku, kdy na vyhlídce budete sami nebo jen se svými blízkými a vyfotíte se rychle, protože na totéž čekají stovky dalších. Sotmě je pošli šláze, tak trochu podvod. Ve skutečnosti jste strávili den ve shuku lidí, podobně jako byli před Vánocemi v nákupním centru.

„Nevim, jestli lidi, kteří míří na taková přírodní a komerční místa, vlastně spíš, že jsou v přírodě, v horách,“ přemítá Jan Lenart, geograf z Otravské univerzity. „Když vidím daleko táhnoucí se stejným směrem z parkoviště, mám pocit, že někdo se tváří, jako by to ani moc nebovilo.“

Jan Lenart se mimo jiné zabývá problematikou tolik diskutovaného overtourismu, tedy jevu, kdy jsou některá místa přímou devastovanými obrovským množstvím návštěvníků. „Turisté často chodí tam, kde jich je moc. To má ten efekt, že ti, kteří sem chodili už dřív, se přisouvají jím. Takže se protlačují, stávají další těmi. A klid to není ani na místech, kde dřív byl“.

Půlke Lenarta line atrakce, například stávky v oblacích, používat jako nástroj, jak turisty udržet na jednom místě, aby se neryvali tam, kde škodí přírodě. „Když se atrakce vybuduje s tímto smyslem, není to špatné. Horší je, když ji soukromý investor postaví tam, kde je to z hlediska přírodních podmínek nepoměrně, když jde o liberecké vrcholy hor, pralesy, Stezka v oblacích na Pustevnách zafungovala přesně špatným směrem. Míří k ní spousta lidí a ona je měřicí daleko po hřebtech hor, až do přírodní rezervace.“

VYBĚHLI JSMO SI
Touha ocitnout se co nejvýš společně s partnerem i rodinou. Takový výlet do hor je fajn, o tom není pochyb. Někdy dokonce někdo zraje, nebo se nespáje dále do řetě a někým nezamýšleným, navíc získáte uspokojení pocit, že jste udělali něco pro své zdraví.

Na otázku „Co jí dělá o víkend?“ je společenský žákovi odpovědět: „Ale, vyběhli jsme si na Lysou, na Radhoř, na Šteřku.“

Slovo vyběhli je v kurzu, byt realistou třeba bylo, že jste rodina vyzrazili autem na parkoviště nachytající se co možná nejrychleji.

„Část společnosti má turistiku na komerční bázi ráda,“ říká Vladislav Sembrala. „Mnohým vyzvojuje, že přijedou autem, potom dokouk k nějaké stávce v komerčních stromě či vinném mostu a zaplatí si za výhled. Jíni na takové atrakce se zřídka nechodí, protože v nich váží komerční a vadi jim koncentrace návštěvníků. Ji to vidím tak, že i ty komerční objekty přinášejí možnost rozhledu se do krajiny, přitahují lidi do přírody.“

V některých českých horách se oddělení overtourismu ve své nejryzejší podobě. Typický příklad? Beskydská Lysá hora.

Jit dřív na Lysou se považovalo za slavný turistický výhled, do kterého se jen tak někdo nepouští. Dneska je běžné zájet k ní časně ráno z Otravy a okolních měst autem, vyjít na vrchol, sdílet svitě prosiděním turistů sibiřskými sibi, je tam jasné, jak dlouho nám to trvalo – a zase sebdnout dola a odjet.

Za rok 2023 vystoupalo na Lysou horu okolo 320 000 lidí. Čiast se rok od roku zvyšuje. Jak se dá zaměřit, když nás vyléze na nějakou horu? Čiast návštěvnosti různých turistických cílů zveřejňuje agentura CzechTourism, která je měří šelby na parkovištích a přístupových cestách, údaj od restaurací a provozovatelů atrakcí a ubytování.

„Na Lysou horu se chodilo na celodenní výlet. Teď je na vrcholu několik chat, dá se tam hrát bowling. Z výhledu se stalo něco běžného. Čiast turistiů to vadí, takže se přistavují okolo vrcholu, třeba na Šteřku,“ říká geograf Jan Lenart.

Výsledky je jasné. Míst, kde můžete stoupat na vrchol sám,

bohatí místně kovi zvěř a bařit se. Další horské chaty vznikaly na mnoha dalších místech. Postupně se stávalo módnou vylézt si do hor, horale začali ubytovat první hosty a mnohdy je vyznačili na krásná místa a vyhlídky v pohodných vyvoltovaných nočních. A podobně jako dneska část sportovní založené společnosti lehor oporňuje těmi, kteří se dopraví auty skona na vrchol, seby se jim posmívají první prokopníci vyvoltovaných turistů. Byli převládání, že člověk máni sdělat vrchol sám, vyzvínout sáši a kochat se přírodou o samotě či ve společnosti co nepostihlo počasí lidí.

Už z té doby se dochovaly záznamy, že na vrchol Lysé hory se stoupalo jen proto, aby se čekalo na východu a západ slunce.

„Jestli v sedmáctém století měli lidi z hor strach,“ říká Jan Lenart. „Pak je postupně osidlovali, tvrdě v nich pracovali. Ale ještě dlouho byly hory

JAK TO ZAČALO?

Horská turistika se na území České republiky začala rozvíjet v druhé polovině devatenáctého století. Okolo roku 1870 spolek Těšánský komora vybudoval na Lysé hore dřevěnou lovcovou chatu, kam začali přijíždět

KAČKY NOSÍ TISÍCE VÝHER DENNĚ PO CELÉ ČESKÉ REPUBLICE

LOTERIE STÁTNÍ 10 ZA PÁR KAČEK MLÍČKY

Šťastných 10

I BOJÍTE SE? Unikátní výhled z vystrnulé skleněného můstku se nacháze v Pustevnách v Moravskoslezských Beskydách. V ZIMĚ, V LÉTĚ, S DĚTMI i S PARTNEREM. JE TO NADĚHERA. Právěcká brána v Českém Švýcarsku je největším přírodním kamenným obloukem v Evropě.

• **MINULOST.** Výlet na Radhoř už za starých časů.

těžce dostupné, na mnoho míst se muselo s koňmi. Trend jezdit na hory se rozvinul díky tomu, že hory jsou snadno dostupné. Navigace v telefonu nás zavede, kam si vymyslíme. Dojedeme autem na místa, na která dříve vedly pouze úvozové cesty. Dneska jsou tam parkoviště. Jet do hor je prostě jednoduché.“

ÚPLNÝ VÁCLAVÁK

„Jak bylo?“

„Hlava na hlavě.“

„Přesně. Připadal jsem si jako na Václaváku. Potkal jsem čtyři kolegy z firmy i spolužáka, kterého jsem neviděl dvacet let.“

„No aspoň jsme byli na vzduchu a trochu se prošli.“

„Spíš jsem se projel než prošel. Jana už s dětmi šla a já ještě hodinu kroužil na parkovišti, než se uvolnilo místo.“

To je nedávno odposlechnutý rozhovor dvou tatínků, kteří si v sobotu vyrazili do Beskyd.

Jeli tam poté, co pár týdnů předtím s rodinami absolvovali výlet na Dolní Moravu. Tamní

atrakci – stezku v oblacích – navštíví ročně na tři sta tisíc lidí. Život v malé obci se nenávrtně změnil. Část místních se raduje, že tam turisté nechají peníze, a proto budují penziony a občerstvovny, část dráždí hluk a auta.

„Jako v Disneylandu. Nikdy víc. Tak jsem rozhodl, že příště vyrazíme do Jeseníků, vytipujeme si nějaké klidné místo, kde není moc turistů. Ale žena nechce. Říká, že se děti budou nudit. Že tam určitě nic zajímavého není, když tam nejezdí hodně lidí,“ pokračoval hovor turistů.

„My už máme jasno. Začneme si hledat trasy a kopce, které ještě nejsou profláknuté. Minule do mě na horách někdo vrazil. To bych čekal v Praze v metru, a ne na Pustevnách. Jdu a zezadu do mě narazí klusající chlap se sluchátky. A dalšímu jsem se

tak tak vyhnul, když se proti mně fítil na horském kole.“

Čímž se dostáváme k jednomu z důvodů, proč se turisté tak rádi koncentrují na stejných místech.

„Říká se tomu fear of missing out syndrom tedy strach z toho, že ostatní už někde byli, téměř všichni, ale já zatím ne. Mnozí jezdí do hor ne proto, aby přírodu vnímali a vstřebali, ale aby ji zaznamenali,“ konstatuje Jan Lenart. Ostatně právě tenhle způsob vnímání světa psychologové označují za jednu z hlavních příčin overturismu.

Ale není se čemu divit. Většina horských středisek, na nichž vznikly nějaké turistické atrakce, se snaží přilákat turisty co nejvíce. Mnohdy sice jde o soukromé investory, ale často úzce spolupracují s krajskými úřady a radnicemi. Módou se stalo propagovat turistický ruch, a tak často úřady a radnice paradoxně lákají turisty tam, kde se jich shlukuje už tak tolik, že přírodě škodí.

SÍTĚ NA TURISTY

Psychologové i odborníci na ochranu přírody se shodují, že když je někde lidí hodně, chovají se jinak než obvykle. Jakmile jde turista sám krajinou, zpravidla si víc rozmyslí, zda odhodí kapesník nebo jiný odpaděk. Pokud prochází místy, kde už v křoví odpadky leží, získá pocit, že se zase tolik nestane, když mu taky něco upadne. A rovněž se snaží místo, kde je hodně lidí, co nejrychleji projít. Zrychlí. Přestává být ohleduplný. Kochat se přírodou? Na to není čas. Je třeba jít. Stejně kolem není nic moc hezkého, jen plno hlučných lidí.

Agentura ochrany přírody a krajiny spustila aplikaci, která nabízí méně známá horská místa vhodná k výletům. Pokouší se tak turisty rozptýlit po krajině, odvést je z přelidněných tras, ukázat jim, že české hory nejsou jenom Sněžka, Adršpašské skály, Pravčická brána, Radhošť a Lysá. Že je v nich mnoho jiných zajímavých i příjemných

míst a že není třeba tlačít se co nejvýš, protože krásné je i v nižších polohách naší země.

Správci Krkonošského národního parku ohradili cestu na Sněžku ošklivými sítěmi. Ide o zábrany proti turistům. Nebylo vyhnouti. Davy nešlo usměrnit, nebylo v silách ochránců přírody jim vysvětlit, že nemají chodit mimo značené stezky, válet se kolem nich, pojídat svačiny, ničit vzácné druhy rostlin a trávníky. Dřív byly kolem stezek jenom řetězy. Jasné naznačovaly, že se za ně nemá chodit. Jenže takový řetěz se dá snadno přebrodit a přskočit, že. A čím víc je turistů, tím víc si jich to dovoli. Když už to udělala tamhleta rodinka, tak proč ne my, no ne?

Nejčastější cíl turistů, samotný vrchol Sněžky, je velký asi jako polovina fotbalového hřiště. Denně na něj dojde okolo deseti tisíc turistů. Ano, tam je plno. Bude hůř?

Vypadá to, že bude.

Jednou z možností sice je, že posedlost horskou turistikou je přechodný trend, nicméně asi jen tak rychle nepomine. Doba, kdy se volný čas trávil v hospodě, je pryč. Mladá generace se zhlíží ve zdravém způsobu života, rodiče nechtějí s dětmi sedět doma. Takže těch, kteří si vyrazí na hory, zřejmě bude přibývat.

Generace, která je ve středním a vyšším věku, je na turistiku rovněž zvyklá, a protože je v módě starat se o své zdraví a snažit se zůstat fit do osmdesáti či devadesáti, dá se předpokládat, že i tahle početná skupina turistů bude nadále aktivní.

Tudíž je jasné, že naše hory zůstanou přeplněné. Budeme se v nich rozlézat jako kobylinky. Otázkou zůstává, zda tyhle kobylinky se pokusí žít v míru a souladu s dalšími živočichy, dýchat čerstvým vzduchem a potuše se kochat krásnými výhledy. Nebo zda půjde o kobylinky všežravé, které ničí všechno kolem sebe, bezohledně šplhají stále výš a budují stavby sahající až do oblak. ■

scarlett.wilkova@mfilmes.cz

JAKO NA PROMENÁDĚ. Turisté, kam se podíváš. Zaplaveny jsou i Adršpašské skály.

FOTO: BARTON VESELE/WATRA